

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ, ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΜΕΣΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**

**ΕΝΙΑΙΑ ΓΡΑΠΤΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΕΤΡΑΜΗΝΩΝ 2021-22
Β΄ ΤΑΞΗΣ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΕΜΠΤΗ 20 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 2021
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ (Α΄ ΣΕΙΡΑ)**

ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ: Β004

ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΓΡΑΠΤΗΣ ΕΞΕΤΑΣΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ: 90 λεπτά

Ο ΟΔΗΓΟΣ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ ΑΠΟΤΕΛΕΙΤΑΙ ΑΠΟ ΕΝΤΕΚΑ (11) ΣΕΛΙΔΕΣ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ (20 Μονάδες)

Να απαντήσετε και στις δύο (2) ερωτήσεις.

Κάθε ερώτηση βαθμολογείται με δέκα (10) μονάδες.

A1. Κάθε στοιχείο της Στήλης Α΄ αντιστοιχεί με ένα στοιχείο της Στήλης Β΄. Να γράψετε στα φύλλα εξέτασής σας τους αριθμούς της Στήλης Α΄ και δίπλα από τον καθένα το γράμμα της Στήλης Β΄ που αντιστοιχεί στη σωστή απάντηση.

Προσοχή: Στη Στήλη Β΄ περισεύουν δύο (2) στοιχεία.

ΣΤΗΛΗ Α΄	ΣΤΗΛΗ Β΄
1. Λέων Γ΄ Ίσαυρος	(α) Αποστάτης διοικητής της Κύπρου
2. Ισαάκιος Κομνηνός	(β) Μάχη στο Ματζικέρτ
3. Ρωμανός Δ΄ Διογένης	(γ) «Κακώσεις»
4. Ιουστινιανός Α΄	(δ) Εικονομάχος αυτοκράτορας
5. Όθωνας Α΄	(ε) Ιδρυτής της Αγίας Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας του Γερμανικού Έθνους
	(στ) Μάχη στο Μυριοκέφαλο
	(ζ) Κωδικοποίηση του ρωμαϊκού δικαίου

(5x2 = 10 μονάδες)

1δ	Ενότητα: Εικονομαχία Δ.Ε. 2: Να περιγράψουν αδρομερώς το ιστορικό πλαίσιο της Εικονομαχίας και να μπορούν να πάρουν θέση υπέρ της μιας ή της άλλης παράταξης.
2α	Ενότητα: Κυρίως Βυζαντινή Περίοδος στην Κύπρο – Ιστορικά Γεγονότα Δ.Ε. 3: Να περιγράψουν τις συνθήκες κατάληψης της εξουσίας από τον Ισαάκιο Κομνηνό και να προσδιορίζουν τον χαρακτήρα της ηγεμονίας του.
3β	Ενότητα: Εσωτερική κρίση και εξωτερικοί κίνδυνοι (1025 – 1081) Δ.Ε. 2: Να διασυνδέουν τις στρατιωτικές αποτυχίες και τις εδαφικές απώλειες της Αυτοκρατορίας αυτή την περίοδο με την εσωτερική της κατάσταση.
4ζ	Ενότητα: Ιουστινιανός Α΄: Η ανασύσταση της Ρωμαϊκής Οικουμένης / Η Ελληνοχριστιανική Οικουμένη Δ.Ε. 5: Να αναφέρουν το νομοθετικό έργο του Ιουστινιανού Α΄ και να αποτιμούν τη σημασία του.
5ε	Ενότητα: Η διεθνής ακτινοβολία του Βυζαντίου (9 ^{ος} – 11 ^{ος} αι.) Δ.Ε. 2: Να σχολιάζουν τη δυτική πολιτική των Μακεδόνων αυτοκρατόρων.

(5x2 = 10 μονάδες)

A2. Να συμπληρώσετε την κάθε μία από τις πιο κάτω προτάσεις με μία από τις τρεις επιλογές που ακολουθούν, ώστε να σχηματιστεί μια ιστορικά ορθή πρόταση. Να γράψετε στα φύλλα εξέτασής σας τους αριθμούς των προτάσεων και δίπλα από τον κάθε ένα το γράμμα της φράσης που απαιτείται για τη συμπλήρωση.

1. Η τελετή της περιβολής σχετίζεται:
 - α. με τον θεσμό της πρόνοιας.
 - β. με τη λειτουργία των συστημάτων.
 - γ. με τη φεουδαρχία.
2. Ο Καρλομάγνος ήταν ηγεμόνας:
 - α. των Σλάβων.
 - β. των Φράγκων.
 - γ. των Βανδάλων.
3. Το αλληλέγγυον προστάτευε:
 - α. τους δυνατούς.
 - β. τους έμπορους.
 - γ. τους φτωχούς αγρότες.
4. Το μνημείο Χαλά Σουλτάν Τεκκέ βρίσκεται:
 - α. κοντά στην Αλυκή της Λάρνακας.
 - β. στους Αγίους Τόπους.
 - γ. στην οροσειρά του Πενταδακτύλου.
5. Ο εκχριστιανισμός των Βουλγάρων από το Βυζάντιο έγινε:
 - α. μετά από την αποστολή των ιεραποστόλων Κύριλλου και Μεθόδιου.
 - β. μετά από επέμβαση του βυζαντινού στρατού και στόλου.
 - γ. μετά από τον γάμο του ηγεμόνα των Βουλγάρων με βυζαντινή πριγκίπισσα.

(5x2 = 10 μονάδες)

1γ	Ενότητα: Οικονομία και Κοινωνία στη Δυτική Ευρώπη. Το σύστημα της φεουδαρχίας Δ.Ε. 1: Να κατανοούν τα βασικά χαρακτηριστικά της φεουδαρχικής κοινωνίας.
2β	Ενότητα: Το φραγκικό κράτος την εποχή των Καρολιδών (8 ^{ος} – 9 ^{ος} αι.) Δ.Ε. 1: Να εντοπίζουν στον χάρτη το κράτος του Καρλομάγνου και να εκτιμούν τη σπουδαιότητα της συμμαχίας του παπισμού με τη φραγκική βασιλεία.
3γ	Ενότητα: Οικονομία και Κοινωνία κατά την περίοδο της Μακεδονικής Δυναστείας Δ.Ε. 3: Να κατανοούν τη σημασία του αλληλέγγυου ως μέτρου προστασίας των ελεύθερων γεωργών απέναντι στις ορέξεις των δυνατών.
4α	Ενότητα: Επιδρομές των Αράβων στην Κύπρο Δ.Ε. 1: Να εξηγούν τα αίτια των αραβικών επιδρομών εναντίον της Κύπρου και να τις εντάσσουν στο ευρύτερο πλαίσιο της αραβικής επέκτασης στην Ανατολική Μεσόγειο.
5β	Ενότητα: Προοίμιο της ακμής του Βυζαντινού Κράτους (843 – 867) Δ.Ε. 1: Να περιγράφουν τον τρόπο εκχριστιανισμού των Ρώσων, Σλάβων και Βουλγάρων από το Βυζάντιο και να τον εντάσσουν στο ευρύτερο πλαίσιο των σχέσεων Ορθόδοξης και Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας.

(5x2 = 10 μονάδες)

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ (45 Μονάδες)

Η διατύπωση της απάντησης είναι δυνατό να αποκλίνει από την προτεινόμενη με την προϋπόθεση ότι χρησιμοποιούνται οι ιστορικές έννοιες και όροι, όπως παρουσιάζονται στο Αναλυτικό Πρόγραμμα Ιστορίας Β΄ Λυκείου Κατεύθυνσης.

Οι απαντήσεις που δίνονται στον οδηγό διόρθωσης είναι ενδεικτικές, γίνεται αποδεκτή οποιαδήποτε άλλη, ιστορικά τεκμηριωμένη, απάντηση.

Το σύμβολο της καθέτου (!) δηλώνει διαφορετικές σωστές απαντήσεις, μια εκ των οποίων θα πρέπει να περιλαμβάνεται σε μια σωστή απάντηση.

Να απαντήσετε και στις δύο (2) ερωτήσεις.

B1. Να γράψετε σύντομα κατατοπιστικά σημειώματα για τα πιο κάτω, με βάση τα ζητούμενα των παρενθέσεων:

α. Θεσμός των θεμάτων (ορισμός, δύο (2) στοιχεία του τρόπου λειτουργίας / οργάνωσης των θεμάτων, δύο (2) συνέπειες)

(10 μονάδες)

Ενδεικτική απάντηση:

Ορισμός:

Τα θέματα αρχικά ήταν μετακινούμενες στρατιωτικές μονάδες / ονομάστηκαν οι περιοχές στις οποίες εγκαταστάθηκαν μόνιμα στρατιωτικές μονάδες / ήταν διοικητικές περιφέρειες.

(1x2 = 2 μονάδες)

Αναμένεται να γίνει αναφορά σε δύο (2) από τα πιο κάτω στοιχεία για τον τρόπο λειτουργίας / οργάνωσης των θεμάτων:

1. Την ανώτατη πολιτική και στρατιωτική εξουσία του θέματος ασκούσε ο στρατηγός.
2. Οι στρατιώτες λάμβαναν από το κράτος κτήματα / στρατιωτόπια.
3. Από τα έσοδα των κτημάτων οι στρατιώτες εξασφάλιζαν και συντηρούσαν το άλογο και τον οπλισμό τους.
4. Το κτήμα και η υποχρέωση για στρατιωτική υπηρεσία μεταβιβάζονταν από τον πατέρα στον πρωτότοκο γιο.
5. Τα πρώτα θέματα οργανώθηκαν στη Μικρά Ασία τον 7^ο αιώνα μ.Χ.
6. Ο θεσμός των θεμάτων επεκτάθηκε μεταγενέστερα στα Βαλκάνια.
7. Η δημιουργία των θεμάτων αποσκοπούσε στην αποτελεσματικότερη διακυβέρνηση του κράτους / αποτέλεσε τη βάση οργάνωσης του Μεσοβυζαντινού Κράτους.

(2x2 = 4 μονάδες)

Αναμένεται να γίνει αναφορά σε δύο (2) συνέπειες

1. Σταμάτησε η στρατολόγηση μισθοφόρων.
2. Οι στρατιώτες-αγρότες αγωνίζονταν με αυταπάρνηση, επειδή παράλληλα υπερασπίζονταν την ιδιοκτησία τους.

3. Η μικρή και μεσαία ιδιοκτησία ενισχύθηκαν / οι μεγάλοι γαιοκτήμονες αποδεκατίστηκαν κατά τη διάρκεια των πολέμων και τα χωράφια τους καταλήφθηκαν από ελεύθερους αγρότες / ακτήμονες / μικροϊδιοκτήτες.
4. Η βυζαντινή κοινωνία αναδιαρθρώθηκε ριζικά / οι ελεύθεροι αγρότες συγκροτούσαν τώρα τη δυναμικότερη τάξης της βυζαντινής κοινωνίας.
5. Οι ελεύθεροι αγρότες οργανώθηκαν σε κοινότητες χωριών.

(2x2 = 4 μονάδες)

Ενότητα: Η βασιλεία του Ηρακλείου (610 - 641). Αποφασιστικοί αγώνες και μεταρρυθμίσεις.

Δ.Ε. 2: Να προσδιορίζουν τον θεσμό των θεμάτων και να κατανοούν τη σημασία για τη διοίκηση, την κοινωνία και την άμυνα της Αυτοκρατορίας.

β. Αυτοκέφαλο Εκκλησίας της Κύπρου (επιδιώξεις του Πατριαρχείου Αντιοχείας, όγδοος κανόνας της Εφέσου, τρία (3) αυτοκρατορικά προνόμια του Αρχιεπισκόπου Κύπρου)

(10 μονάδες)

Ενδεικτική απάντηση:

Επιδιώξεις του Πατριαρχείου Αντιοχείας:

- Προσπάθησε να καταργήσει το αυτοκέφαλο της Εκκλησίας της Κύπρου και να την υποτάξει σ' αυτό.
- Το Πατριαρχείο Αντιοχείας, για να προωθήσει τα σχέδιά του, χρησιμοποίησε ως πρόσχημα το γεγονός ότι η Κύπρος βρισκόταν υπό την πολιτική διοίκηση της Αντιόχειας / το Πατριαρχείο υποστήριξε ότι, αφού ο κόμης της Αντιόχειας διορίζει τον διοικητή της Κύπρου, έτσι έπρεπε και ο Πατριάρχης Αντιοχείας να χειροτονεί τους Κύπριους επισκόπους.

(2x2 = 4 μονάδες)

Όγδοος κανόνας της Εφέσου:

Αναγνώριση του αυτοκέφαλου της Εκκλησίας της Κύπρου

(1x1.5 = 1.5 μονάδα)

Τρία (3) αυτοκρατορικά προνόμια του Αρχιεπισκόπου Κύπρου:

1. Να φορεί ερυθρό / κόκκινο μανδύα κατά τις επίσημες τελετές.
2. Να κρατεί βασιλικό σκήπτρο.
3. Να υπογράφει με κόκκινο μελάνι / κιννάβαριν.

(3x1.5 = 4.5 μονάδες)

Ενότητα: Το αυτοκέφαλο της Εκκλησίας της Κύπρου

Δ.Ε. 1: Να περιγράφουν τις προσπάθειες για αναγνώριση του αυτοκέφαλου της Εκκλησίας της Κύπρου και να εξηγούν τη σημασία του.

B2. Σε ιστορικό δοκίμιο **150-180 λέξεων**, αφού παρουσιάσετε τέσσερα (4) παραδείγματα από τη θρησκευτική πολιτική του Κωνσταντίνου Α΄, να αξιολογήσετε τη στάση του απέναντι στον Χριστιανισμό, στις αιρέσεις και στην αρχαία θρησκεία, τεκμηριώνοντας τη θέση σας με αναφορά σε ένα (1) επιχείρημα / ιστορικό στοιχείο για κάθε περίπτωση. Στην απάντησή σας να συμπεριλάβετε και τους ακόλουθους όρους:

Διάταγμα των Μεδιολάνων	Χριστόγραμμα	Α΄ Οικουμενική Σύνοδος
--------------------------------	---------------------	-------------------------------

(25 μονάδες)

Ενδεικτική απάντηση:

Πρόλογος (1.5 μονάδα)

1. Γενική εκτίμηση ή σχόλιο για το θέμα
2. Θεματική πρόταση
3. Μεταβατική πρόταση

(3X0.5 = 1.5 μονάδες)

Για τη θρησκευτική πολιτική του Κωνσταντίνου Α΄ αναμένεται να αναφερθούν τέσσερα (4) από τα πιο κάτω στοιχεία:

1. Στο θέμα της αυτοκρατορικής λατρείας ο Κωνσταντίνος Α΄ δεν ήταν πλέον ο Θεός για τους υπηκόους του αλλά ο εκλεκτός του Θεού που θα κυβερνούσε με τη θεία χάρη.
2. Διατήρησε μέχρι το τέλος της ζωής του τον ειδωλολατρικό τίτλο του «Μέγιστου Αρχιερέως» / Μεγάλου Αρχιερέα.
3. Υπέγραψε μαζί με τον Λικίνιο το Διάταγμα των Μεδιολάνων με το οποίο καθιερώθηκε απόλυτη ελευθερία στην επιλογή λατρείας για τους κατοίκους της αυτοκρατορίας / Με το Διάταγμα των Μεδιολάνων συμφωνήθηκε η ανεξιθρησκία και δεν γινόταν πλέον καμία διάκριση ανάμεσα στους χριστιανούς και τους μη χριστιανούς υπηκόους της αυτοκρατορίας.
4. Υιοθέτησε ως σύμβολο το Χριστόγραμμα, το οποίο τοποθέτησε στις ασπίδες των στρατιωτών του / στην αυτοκρατορική σημαία / στα νομίσματα.
5. Στην Α΄ Οικουμενική Σύνοδο διατυπώθηκαν τα πρώτα άρθρα του Συμβόλου της Πίστεως / καταδικάστηκαν οι θέσεις του Αρείου ως αίρεση.
6. Συνέβαλε στην οικοδόμηση εκκλησιών.
7. Ο Κωνσταντίνος Α΄ λίγο πριν πεθάνει βαφτίστηκε χριστιανός.
8. Ο Κωνσταντίνος Α΄ μετέφερε την πρωτεύουσά του στην Ανατολή, επειδή εκεί ήταν πιο ισχυρό το χριστιανικό στοιχείο / έφυγε από την παλαιά Ρώμη, που ήταν ταυτισμένη με τον αρχαίο κόσμο / με την αρχαία θρησκεία.

(4X4 = 16 μονάδες)

Αξιολόγηση της στάσης του Κωνσταντίνου Α΄ απέναντι στον Χριστιανισμό:

Διατύπωση ιστορικά τεκμηριωμένης άποψης με αναφορά σε ένα (1) επιχείρημα / ιστορικό στοιχείο.

(2X1 = 2 μονάδες)

Αξιολόγηση της στάσης του Κωνσταντίνου Α΄ απέναντι στις αιρέσεις:

Διατύπωση ιστορικά τεκμηριωμένης άποψης με αναφορά σε ένα (1) επιχείρημα / ιστορικό στοιχείο.

(2X1 = 2 μονάδες)

Σελ. 5 από 11

Αξιολόγηση της στάσης του Κωνσταντίνου Α΄ απέναντι στην αρχαία θρησκεία:

Διατύπωση ιστορικά τεκμηριωμένης άποψης με αναφορά σε ένα (1) επιχείρημα / ιστορικό στοιχείο.

(2Χ1 = 2 μονάδες)

Επίλογος (1.5 μονάδα)

1. Συμπεράσματα (1 μονάδα)
2. Σκοπός της συγγραφής του δοκιμίου (τι προσπαθήσαμε να δείξουμε) (0.5 μονάδα)

Ενότητα: Ο Κωνσταντίνος Α΄ - εκχριστιανισμός και η ισχυροποίηση της Ρωμαϊκής Ανατολής (324 – 337) / Οι θρησκευτικές εξελίξεις

Δ.Ε. 4: Να σχολιάζουν και να ερμηνεύουν τη θρησκευτική πολιτική του Κωνσταντίνου Α΄.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ (35 Μονάδες)

Η διατύπωση της απάντησης είναι δυνατό να αποκλίνει από την προτεινόμενη με την προϋπόθεση ότι χρησιμοποιούνται οι ιστορικές έννοιες και όροι, όπως παρουσιάζονται στο Αναλυτικό Πρόγραμμα Ιστορίας Β΄ Λυκείου Κατεύθυνσης.

Οι απαντήσεις που δίνονται στον οδηγό διόρθωσης είναι ενδεικτικές, γίνεται αποδεκτή οποιαδήποτε άλλη, ιστορικά τεκμηριωμένη, απάντηση.

Το σύμβολο της καθέτου (/) δηλώνει διαφορετικές σωστές απαντήσεις, μια εκ των οποίων θα πρέπει να περιλαμβάνεται σε μια σωστή απάντηση.

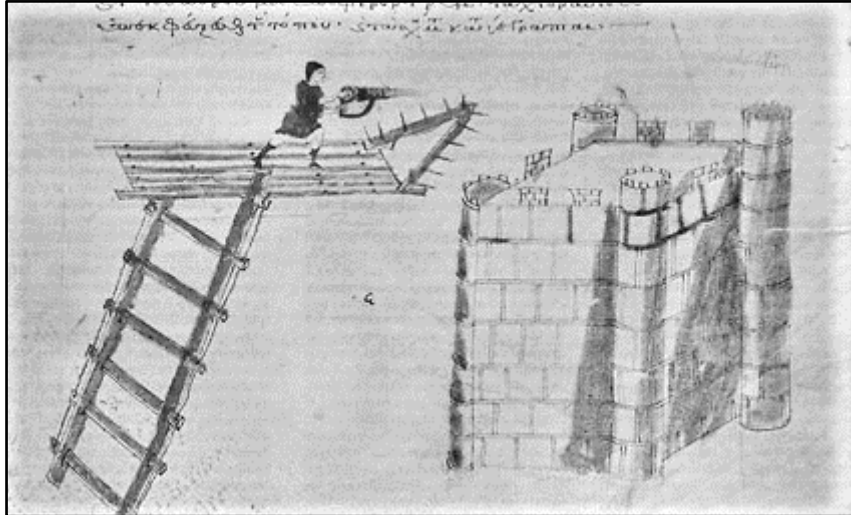
Να απαντήσετε και στις δύο (2) ερωτήσεις.

Γ1. Η εμφάνιση του Ισλάμ και η εξάπλωση των Αράβων

- I. «Οι Άραβες, πάντως, πριν από το τέλος του έβδομου αιώνα θα δημιουργήσουν το χαλιφάτο τους πάνω στο ίδιο το βυζαντινό έδαφος, στη Δαμασκό, θα επωφεληθούν από την υποστήριξη των βυζαντινών πληθυσμών της Συρίας για να κατασκευάσουν στόλο και θα επιχειρήσουν τακτικές επιδρομές και λεηλασίες σε βυζαντινό έδαφος. [...] Η βυζαντινή αντίδραση θα εκφραστεί στο όνομα μιας νέας ιδεολογίας, που η εμφάνιση και η εφαρμογή της σημειώνουν μια αποφασιστική καμπή στην ιστορία της Αυτοκρατορίας. Δεν θα μπορέσουμε να καταλάβουμε το νόημα ούτε να υπολογίσουμε τη σπουδαιότητά της, αν δεν λάβουμε υπόψη τους λόγους που εξηγούν την εκπληκτική επιτυχία των Αράβων: την παρόρμηση που έδωσε στους πολεμιστές του Ισλάμ η ιδέα του ιερού πολέμου, την εξάντληση του ρωμαϊκού κόσμου από τους διαρκείς πολέμους και, ιδίως και προπαντός, τη συνεργασία των ανατολικών πληθυσμών με τον εξωτερικό εχθρό. Οι εθνικές παραδόσεις και οι θρησκευτικές τους τάσεις τους διαφοροποιούσαν από τον ελληνορωμαϊκό κόσμο που κυβερνούσε την Κωνσταντινούπολη και έδινε στην αυτοκρατορική πολιτική έναν προσανατολισμό ανάλογο με τα δικά του συμφέροντα. Αυτά τα γεγονότα εξηγούν και δικαιολογούν σ' έναν ορισμένο βαθμό την απώλεια των ανατολικών επαρχιών της Αυτοκρατορίας, μόνιμη εστία των θρησκευτικών ερίδων, που είχαν συγκλονίσει το Βυζάντιο [...]».

Ελένη Γλύκατζη - Αρβελέρ, *Η πολιτική ιδεολογία της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας*, εκδόσεις Ψυχογιός, Αθήνα 2000, σελ. 28-29

II.

Το υγρόν πυρ
Μικρογραφία από το χειρόγραφο της Χρονογραφίας του Ιωάννη Σκυλίτζη (12^{ος} αι.)
(Μαδρίτη, Εθνική Βιβλιοθήκη)

Αφού μελετήσετε με προσοχή τα δύο παραθέματα (γραπτή πηγή και εικόνα) και με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις, να απαντήσετε στα πιο κάτω ερωτήματα:

α. Πότε εμφανίζεται το Ισλάμ, ποιος είναι ο ιδρυτής του και πώς λέγεται το ιερό βιβλίο των μουσουλμάνων;

(6 μονάδες)

Ενδεικτική Απάντηση:

Αναμένεται να γίνει αναφορά στα πιο κάτω:

- Το Ισλάμ εμφανίζεται τον 7^ο αιώνα μ.Χ. / 613 μ.Χ. (τότε ο Μωάμεθ άρχισε να διδάσκει δημόσια τη νέα θρησκεία) / 622 μ.Χ. (έτος της Εγίρας) – δεν χρειάζεται να δοθεί εξήγηση, μόνο ο αιώνας ή η χρονολογία.
- Ιδρυτής του Ισλάμ είναι ο Μωάμεθ.
- Ιερό βιβλίο των μουσουλμάνων είναι το Κοράνι.

(3x2 = 6 μονάδες)

Ενότητα: Η εμφάνιση του Ισλάμ / Η εξάπλωση των Αράβων (7^{ος} – 9^{ος} αι. μ.Χ.)

Δ.Ε. 1: Να κατανοούν όρους/έννοιες περιεχομένου που σχετίζονται με το Ισλάμ.

β. Να εξηγήσετε δύο (2) λόγους που συνέβαλαν στη ραγδαία εξάπλωση των Αράβων.

(6 μονάδες)

Ενδεικτική απάντηση:

Αναμένεται να γίνει αναφορά σε δύο (2) από τους πιο κάτω λόγους:

1. Η εξάντληση των Βυζαντινών και των Περσών από τους μακροχρόνιους μεταξύ τους αγώνες.
2. Το ψυχικό σχίσμα που είχε προκληθεί ανάμεσα στο κέντρο και στις ανατολικές επαρχίες του Βυζαντινού Κράτους, λόγω της αίρεσης του μονοφυσισμού που είχε επικρατήσει σ' αυτές / συνεργασία ανατολικών πληθυσμών της αυτοκρατορίας με τους Άραβες, λόγω θρησκευτικών διαφορών στο Βυζάντιο.

3. Ο ιερός πόλεμος (τζιχάντ), δηλαδή η υποχρέωση των μουσουλμάνων να διαδώσουν με το σπαθί τη θρησκεία τους στους «απίστους» / Οι μουσουλμάνοι πίστευαν ότι όσοι μάχονταν κατά των «απίστων» και πέθαιναν στο πεδίο της μάχης γίνονταν μάρτυρες της πίστης και εξασφάλιζαν την είσοδό τους στον Παράδεισο.

(2x3 = 6 μονάδες)

Ενότητα: Η εμφάνιση του Ισλάμ / Η εξάπλωση των Αράβων (7^{ος} – 9^{ος} αι. μ.Χ.)

Δ.Ε. 1: Να κατανοούν όρους/έννοιες περιεχομένου που σχετίζονται με το Ισλάμ.

Δ.Ε. 2: Να προσδιορίζουν τα αίτια της ραγδαίας εξάπλωσης των Αράβων.

γ. Να εξηγήσετε τι ήταν το υγρόν πυρ και ποια ήταν η σημασία του στους αγώνες του Βυζαντίου με τους Άραβες.

(6 μονάδες)

Ενδεικτική απάντηση:

Αναμένεται να γίνει αναφορά στα πιο κάτω:

- Το υγρόν πυρ ήταν πανίσχυρο όπλο που χρησιμοποίησαν οι Βυζαντινοί στον αγώνα τους κατά των Αράβων / το υγρόν πυρ εκτοξευόταν κατά των εχθρών του Βυζαντίου με αποτέλεσμα να καίγονται τα πλοία και οι στρατιώτες τους.
- Λόγω της χρήσης του υγρού πυρός οι Βυζαντινοί μπόρεσαν να εμποδίσουν την κατάληψη της Κωνσταντινούπολης από τους Άραβες.

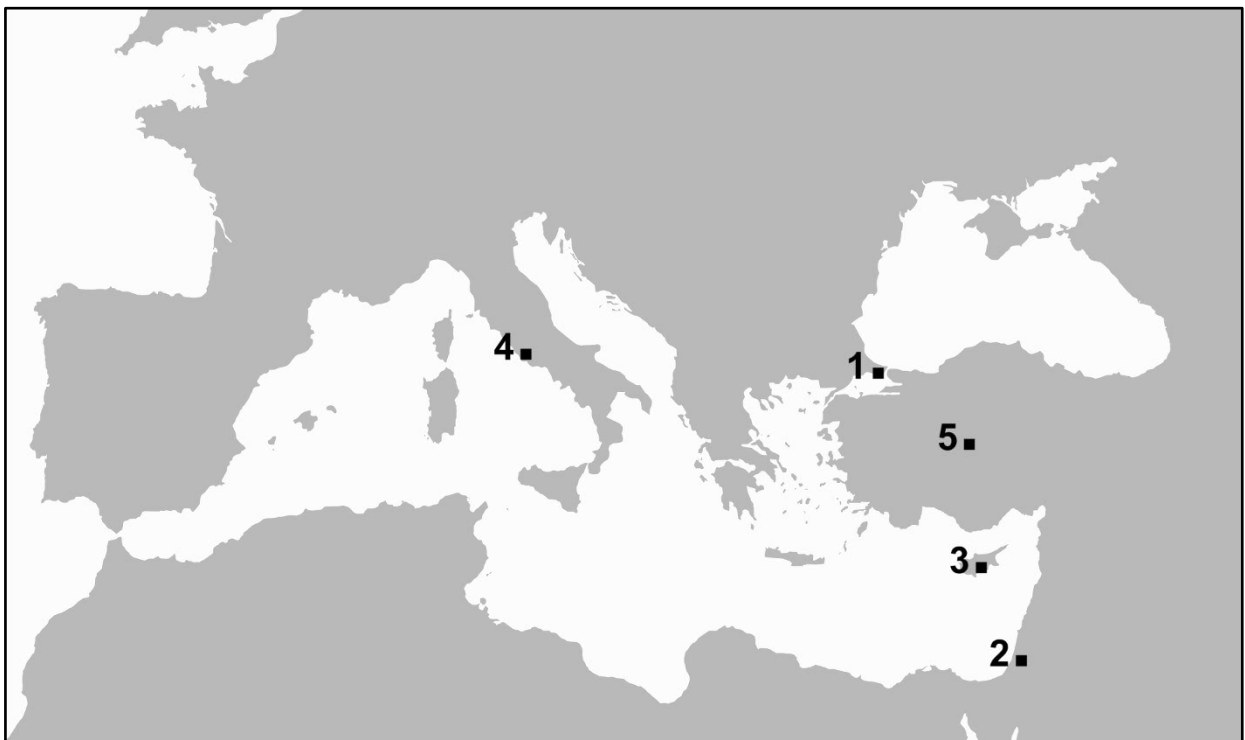
(2x3 = 6 μονάδες)

Ενότητα: Η εμφάνιση του Ισλάμ / Η εξάπλωση των Αράβων (7^{ος} – 9^{ος} αι. μ.Χ.)

Δ.Ε. 4: Να κατανοούν τη σημασία της χρήσης του υγρού πυρός για τη σωτηρία του Βυζαντίου

Γ2. Στρατηγική σημασία της Κύπρου την περίοδο των Κομνηνών (11^{ος} – 12^{ος} αι.)

I.

II. «Το 1095 ο πάπας Ουρβανός Β΄ κήρυξε στο Clermont «ιερό πόλεμο» για την απελευθέρωση των Αγίων Τόπων από τα χέρια των απίστων. [...] Ο αυτοκράτορας Αλέξιος Α΄ Κομνηνός (1081 – 1118) προσπάθησε να εκμεταλλευθεί τους σταυροφόρους, για να ανακαταλάβει τη Μικρά Ασία που μέσα στις προηγούμενες δεκαετίες είχε περάσει στα χέρια των Σελτζούκων Τούρκων.

Μέσα σε αυτά τα πλαίσια η Κύπρος αποδείχθηκε το προκεχωρημένο φυλάκιο του Βυζαντίου στην Ανατολή. Πλέον η κυβέρνηση της Κωνσταντινούπολης δεν θα αντιμετωπίζει την Κύπρο μόνο φοροεισπρακτικά, αλλά εξαιτίας της γεωστρατηγικής της θέσης θα την καταστήσει περιφερειακό κέντρο. Οι δυνατότητες που παρείχε η Κύπρος στην παροχή τροφίμων, πρώτων υλών και βεβαίως χρημάτων, έδωσαν την ευχέρεια στον Αλέξιο Κομνηνό που οσφριζόταν κάθε τι που θα μπορούσε να του φανεί χρήσιμο διπλωματικά, να τη χρησιμοποιήσει ως μοχλό ελέγχου των σταυροφόρων. Ο αυτοκράτορας αξιοποίησε το νησί ποικιλοτρόπως, ώστε να εξυπηρετήσει μια σειρά από διπλωματικά και στρατιωτικά θέματα.

Η σημασία που δόθηκε στην Κύπρο φαίνεται από πολλά γεγονότα. [...] Το καλοκαίρι του 1099 η Κύπρος απειλήθηκε από τον πειρατικό στόλο της Πίζας, ο οποίος αποκρούστηκε από τον ικανότατο δούκα της Κύπρου, Ευμάθιο Φιλοκάλη. Μετά την περιπέτεια με τους Πιζανούς, οι Βυζαντινοί κατάλαβαν ότι θα έπρεπε να προφυλάξουν το πολύτιμο αυτό κομμάτι της αυτοκρατορίας. Έτσι, «ο βασιλεύς ... φυλάττη μεν την Κύπρον», κατά την Άννα Κομνηνή, και το κάνει με το να στέλνει τους πιο ικανούς στρατηγούς του για την προστασία της και κτίζοντας βεβαίως οχυρωματικά έργα όπως τα φρούρια του Αγίου Ιλαρίωνα, της Καντάρας και του Βουφαβέντο».

Ανθούλλης Δημοσθένους, *Βυζαντινή Κύπρος – Ο κόσμος των θαυμάτων*, Χρονικό εφημερίδας Πολίτης 128 (16 Νοεμβρίου 2003), σελ. 4 (διασκευή)

Αφού μελετήσετε τον πιο πάνω χάρτη και το παράθεμα II και με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις, να απαντήσετε στα πιο κάτω ερωτήματα:

α. Στον πιο πάνω χάρτη είναι αριθμημένες κάποιες περιοχές σχετικές με την εποχή των Κομνηνών και των τριών πρώτων σταυροφοριών (11^{ος} – 12^{ος} αι. μ.Χ.). Να αντιστοιχίσετε στα φύλλα εξέτασής σας τους αριθμούς (1-5), που βρίσκονται στον πιο πάνω χάρτη, με τις περιοχές που ακολουθούν:

α. Ιερουσαλήμ	β. Κωνσταντινούπολη	γ. Μικρά Ασία	δ. Κύπρος	ε. Ρώμη
---------------	---------------------	---------------	-----------	---------

(5 μονάδες)

Ενδεικτική απάντηση:

1.	β
2.	α
3.	δ
4.	ε
5.	γ

(5x1 = 5 μονάδες)

Ενότητα: Η εσωτερική και εξωτερική πολιτική των Κομνηνών (1081 – 1185) (Μικρά Ασία, Ιταλία και Βαλκάνια)

Δ.Ε. 2: Να παρακολουθούν στον χάρτη τις προσπάθειες των Κομνηνών να ανακτήσουν τα χαμένα μικρασιατικά εδάφη.

Ενότητα: Οι Σταυροφορίες

Δ.Ε. 3: Να περιγράψουν συνοπτικά τις κυριότερες φάσεις των τριών πρώτων σταυροφοριών.

Ενότητα: Κυρίως Βυζαντινή Περίοδος στην Κύπρο (10^{ος} – 12^{ος} αι.) – Ιστορικά Γεγονότα

Δ.Ε. 2: Να εξηγούν τη στρατηγική σημασία της Κύπρου για τη δυναστεία των Κομνηνών και να αναφέρουν τους τρόπους με τους οποίους εξασφάλισαν την άμυνα του νησιού.

Δ.Ε. 4: Να εξηγούν τη σημασία της Κύπρου για τους Σταυροφόρους.

β. Να εξηγήσετε γιατί η στρατηγική θέση της Κύπρου ήταν ιδιαίτερα σημαντική κατά την περίοδο των σταυροφοριών, κάνοντας αναφορά σε δύο (2) ιστορικά στοιχεία.

(6 μονάδες)

Ενδεικτική απάντηση:

Αναμένεται να γίνει αναφορά σε δύο (2) από τα πιο κάτω στοιχεία:

1. Η Κύπρος ήταν το τελευταίο προπύργιο του Βυζαντίου στην Ανατολή και απέκτησε μεγαλύτερη σημασία για τους Κομνηνούς την εποχή των σταυροφοριών, λόγω της εγγύτητάς της με τους Αγίους Τόπους και τη Μικρά Ασία.
2. Οι σταυροφόροι είχαν διακηρυγμένο στόχο την απελευθέρωση των Αγίων Τόπων, επομένως η Κύπρος απέκτησε μεγάλη στρατηγική σημασία, γιατί θα μπορούσαν να την αξιοποιήσουν στον αγώνα τους κατά των μουσουλμάνων / γίνεται αποδεκτό οποιοδήποτε ιστορικά τεκμηριωμένο παράδειγμα αποδεικνύει το στρατηγικό ενδιαφέρον των σταυροφόρων για την Κύπρο (π.χ. επίθεση Πιζανών / Ρενάλδου ντε Σαντιγιόν / κατάληψη της Κύπρου από τον Ριχάρδο Α΄ Λεοντόκαρδο / εξαγορά της Κύπρου από τους Ναΐτες ιππότες ή τον Γκυ ντε Λουζινιάν).
3. Η Κύπρος, λόγω της στρατηγικής της θέσης, μπορούσε να καταστεί περιφερειακό κέντρο από τους Κομνηνούς.
4. Ο Αλέξιος Α΄ Κομνηνός χρησιμοποίησε την Κύπρο διπλωματικά στις σχέσεις του με τους σταυροφόρους για παροχή υλικής / στρατιωτικής βοήθειας προς αυτούς.
5. Οι Βυζαντινοί από την Κύπρο θα μπορούσαν να ελέγχουν τις κινήσεις των σταυροφόρων / το νησί χρησίμευε ως παρατηρητήριο.
6. Ο Αλέξιος Α΄ Κομνηνός, επειδή επισήμανε τη στρατηγική θέση της Κύπρου, μετέβαλε το νησί σε στρατιωτικό οχυρό.

(2x3 = 6 μονάδες)

Ενότητα: Η εσωτερική και εξωτερική πολιτική των Κομνηνών (1081 – 1185) (Μικρά Ασία, Ιταλία και Βαλκάνια)

Δ.Ε. 2: Να παρακολουθούν στον χάρτη τις προσπάθειες των Κομνηνών να ανακτήσουν τα χαμένα μικρασιατικά εδάφη.

Ενότητα: Οι Σταυροφορίες

Δ.Ε. 3: Να περιγράψουν συνοπτικά τις κυριότερες φάσεις των τριών πρώτων σταυροφοριών.

Ενότητα: Κυρίως Βυζαντινή Περίοδος στην Κύπρο (10^{ος} – 12^{ος} αι.) – Ιστορικά Γεγονότα

Δ.Ε. 2: Να εξηγούν τη στρατηγική σημασία της Κύπρου για τη δυναστεία των Κομνηνών και να αναφέρουν τους τρόπους με τους οποίους εξασφάλισαν την άμυνα του νησιού.

Δ.Ε. 4: Να εξηγούν τη σημασία της Κύπρου για τους Σταυροφόρους.

Δ.Ε. 5: Να εξηγούν τους λόγους κατάληψης της Κύπρου από τον Ριχάρδο Α΄ Λεοντόκαρδο.

γ. Να αναφέρετε δύο (2) τρόπους με τους οποίους οι Κομνηνοί εξασφάλισαν την άμυνα της Κύπρου.

(6 μονάδες)

Ενδεικτική απάντηση:

Αναμένεται να γίνει αναφορά σε δύο (2) από τους πιο κάτω τρόπους:

1. Ο Αλέξιος Α΄ Κομνηνός έστειλε ικανούς στρατηγούς για την προστασία της Κύπρου / διόρισε σε διοικητικές θέσεις άντρες με πολλά προσόντα που ήταν νομοταγείς, συνετοί και αναγνωρισμένης αμεροληψίας.
2. Ο Αλέξιος Α΄ Κομνηνός έστειλε στην Κύπρο πολεμικά πλοία και ιππικό, για να εξασφαλίσει το νησί από στεριά και θάλασσα.
3. Κτίστηκαν οχυρωματικά έργα σε νευραλγικά σημεία της Κύπρου / ανεγέρθηκαν κάστρα στην οροσειρά του Πενταδακτύλου (Άγιος Ιλαρίωνας, Βουφαβέντο, Καντάρα).
4. Τα μοναστήρια που κτίστηκαν αυτή την περίοδο εξυπηρετούσαν και τους στρατιωτικούς στόχους των Βυζαντινών, γιατί, όπως ήταν κτισμένα σε επίκαιρα σημεία του νησιού, χρησίμευαν και ως παρατηρητήρια.

(2x3 = 6 μονάδες)

Ενότητα: Κυρίως Βυζαντινή Περίοδος στην Κύπρο (10^{ος} – 12^{ος} αι.) – Ιστορικά Γεγονότα

Δ.Ε. 1: Να κατανοούν τα αίτια των αποστασιών των διοικητών της Κύπρου κατά τον 11^ο αιώνα και να σχολιάζουν τον τρόπο και την αποτελεσματικότητα αντιμετώπισής τους από την κεντρική εξουσία.

Δ.Ε. 2: Να εξηγούν τη στρατηγική σημασία της Κύπρου για τη δυναστεία των Κομνηνών και να αναφέρουν τους τρόπους με τους οποίους εξασφάλισαν την άμυνα του νησιού.

Ενότητα: Κυρίως Βυζαντινή Περίοδος στην Κύπρο (10^{ος} – 12^{ος} αι.) – Εκκλησία και Πνευματικός Βίος

Δ.Ε. 1: Να εντοπίζουν στον χάρτη της Κύπρου τα μοναστήρια που ιδρύθηκαν κατά την Κυρίως Βυζαντινή Περίοδο και να προσδιορίζουν τον ρόλο και τη συμβολή τους.

ΤΕΛΟΣ ΟΔΗΓΟΥ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ